

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

מקץ

(חלק טו — שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת מקץ, שבת חנוכה, כדל כסלו, ה'תשפ"ב (א)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

מקץ

תבואה ומזון פון ארץ מצרים³. וויבאלד אַז פריער זיינען געקומען די פרות ושב-לים הטובות, איז מובן בפשטות, אַז פריער וועט זיין אַ זמן פון שובע אין מזון ארץ מצרים און דערנאָך די פרות ושב-לים הרעות – אַ זמן פון רעב.

היות זיי (סיי די פרות און סיי די שבלים) זיינען געווען אין אַ מספר פון זיבן, איז פאַרשטאַנדיק, אַז דאָס ווייזט אויף אַ צאָל פון זיבן מאָל וואַקסן פון שבלים (תבואה), וואָס יעדער גידול רצ-מיחה פון תבואה איז איין מאָל אַ יאָר (וואָס דאָס קומט, דורך דער חרישה וכו') ביז צו דישה מיט די שבע פרות הטובות – זיבן מאָל אין זיבן יאָר⁵.

ע"פ כ"ז איז אינגאַנצן ניט פאַרשטאַנ-דיק: (א) ווי קומט דאָס אַז די חרטומי מצרים האָבן ניט פאַרשטאַנען אַזאַ דבר פשוט, און זיי האָבן דעם חלום פותר געווען מיט אַ פתרון וואָס לא הי' קולן נכנס באזניו (פון פרעה)⁶? (ב) אין וואָס איז באַשטאַנען דער גודל החכמה אינעם פתרון יוסף, וואָס האָט אַרויסגערוּפן ביי פרעה אַזאַ התפעלות ביז אַז ער האָט אים געמאַכט פאַר אַ משנה למלך⁷?

(ב) גלייך נאָכדעם ווי יוסף האָט פאַר-ענדיקט זאָגן פרעה'ן דעם פתרון החלום

א. אין דעם סיפור בפרשתנו בנוגע פרעה'ס חלום, אַז די חרטומים האָבן דעם חלום ניט געקענט פותר זיין און די אריכות הסיפור וועגן דעם פתרון פון יוסף, זיינען פאַראַן כמה תמיהות וועלכע מ'געפינט אין מפרשי התורה:

(א) דער פתרון פון יוסף – אַז „שבע פרות הטובות“ און „שבע השבלים הטו-בות“ ווייזן אויף שבע שני שובע, און די „שבע הפרות הרקות והרעות“ און „שבע השבלים הרקות שדופות הקדים“ ווייזן אויף שבע שני רעב – איז לכאורה אַן איינפאַכער פתרון, וואָס מ'קען אים לייכט אַרויסדרינגען און פאַרשטיין פו-נעם חלום גופא¹:

„פרות יפות מראה ובריאות בשר“ זיי נען אַ תוצאה פון אַ גרויסער גערעטע-ניש אויף גראָזן און תבואה בכלל – ובמילא אַ באַווייז בפשטות אויף אַ זמן פון שובע (זאָטקייט); און אַוודאי שבלים בריאות וטובות אויף אַ גוטער גערעטע-ניש פון תבואה – אַ זמן פון שובע. און פאַרקערט, פרות רעות, ווייזן אַז ס'איז ניט גענוג שפייז; און מכל שכן, אַז שבלים דקות ושדופות קדים זיינען קלאַרע צייכנס פון אַ צייט פון הונגער, און עד"ז די אַנדערע פרטי החלום;

פרעה האָט געזען בחלמו ווי די פרות זיינען עולות מן היאור וואָס דער יאור – נילוס – איז משקה ארץ מצרים², אַז אין אים איז אַפּהענגיק די גערעטעניש פון

3 להעיר מב"ר פ"ט, ד: רמז רמז לו כו.
4 שעפ"ז מובן מה שראה תחילה החלום בפרות ואח"כ בשבלים. וראה בראשית רבתי לר' משה הדרשן פרשתנו מא, ד.
5 ראה רמב"ן פרשתנו מא, ב. מדרש הגדול שם. דעת זקנים בעה"ת שם. אברבנאל הנ"ל. ועוד.
6 פרש"י מא, ח (מב"ר פ"ט, ו).
7 בנוגע לתירוצי המפרשים – ראה לקמן בפנים ובהערה 16.

1 בחיי פרשתנו מא, ח. עקידה שער כט שאלה ב. אברבנאל פרשתנו „השאלה הד'“. ועוד.
2 פרש"י ריש פרשתנו.

האָט אים דאָס באַוויזן איז צוליב „ועתה ירא גו' יעשה פרעה גו'“¹².

(ג) וויבאַלד אַז „ותפעם רוחו“ (פון פרעה) איז געווען דערפאַר וואָס ער האָט ניט געהאַט קיין פּתרון אויפן חלום און צוליב דעם האָט מען געבראַכט יוסף'ן פון בור – איז נאָכדעם ווי יוסף האָט פּוּתָר געווען דעם חלום, זאָגט דער פּסוק¹³ „ויטב הדבר (כולל, אָדער נאָר) – די עצה פון יוסף – בעיני פרעה וגו'“ – לכל לראש האָט געדאַרפט שטיין „ויטב הפּתרון בעיני פרעה גו'“¹⁴ (און דאָס ווערט אינגאַנצן ניט דערמאָנט!).

(ד) תּוּמּוּה בּוּתּוּר: וויבאַלד די דריי שאלות זיינען קושיות (אויך) בפשוטו של מקרא, פאַרוואָס געפינט מען ניט קיין ביאור ותירוץ אויף די תּמּוּהוּת אין פרש"י עה"ת, וואָס איז דער ראש הפש-טנים, און איז מפרש יעדע שוועריקייט אין פּש"מ, כּידוע¹⁵?

מוז מען זאָגן אַז דער ביאור בכהנ"ל איז מובן מעצמו ע"פ פּש"מ¹⁶, אָדער ער איז מרומז אין פּירוּש רש"י.

האָט יוסף ממשׁיך געווען – און מיט אַ הדגשה אַז דאָס איז אַ המשך צו פּרעיר, דורך אָנהייבן מיט אַ ווא"ו המוסיף – און געגעבן פּרעה'ן אַן עצה (און מיט אַן אריכות), „ועתה ירא פרעה גו' יעשה פרעה ויפקד גו'“⁸ – לכאורה: ווי קומט יוסף זיך מישן אין עניני המלוכה? פרעה האָט אים געבעטן ער זאָל אים פּוּתָר זיין דעם חלום, אָבער ניט קיין עצות אין הנהגת המלוכה.⁹

[מפרשים¹⁰ זאָגן אַז דאָס וואָס יוסף האָט מוסיף געווען די עצה „ועתה ירא פרעה גו'“ איז ווייל דערמיט האָט ער מסביר געווען פּרעה'ן דעם טעם ותכלית פון דעם וואָס דער אויבערשטער האָט באַוויזן פּרעה'ן אין חלום „אשר האלקים עושה“¹¹ – אַז דאָס איז ניט סתם, בכדי אים מצער צו זיין (וכיו"ב), נאָר מיט דער כּוּוּנָה אַז „ירא גו' יעשה פרעה ויפקד פּקידים גו'“.

אָבער דאָס איז ניט מספיק, ווייל דע-מאָלט האָט יוסף געדאַרפט זאָגן מפורש, אַז דער טעם וואָס דער אויבערשטער

(8) פרשתנו מא, לג ואילך.

(9) רמב"ן פרשתנו מא, ד. אברבנאל הנ"ל „השאלה החי". אלשיך פרשתנו מא, לג (שאלה הא'). כלי יקר שם, כז בסופו. אוה"ח שם, לג. ועוד. תירוץ של הרמב"ן (ועד"ז ברלב"ג ואוה"ח בתי"ב שם) שהוא פתרון „ותאכלנה הפרות" אין לאמרו לפרש"י (כמפורש גם בסוף דבריו), כי רש"י פי' (מא, ל) ד, ונשכח כל השבע הוא פתרון הבלעיה" (וראה רא"ם וגו' א פסוק ד'. ועוד).

תירוץ הראשון של האברבנאל שהנביא לא יוכל לכבוש נבואתו ויתאמץ לומר מה שראה והמתחייב ממנו כו' אינו ע"ד הפשט (שהוא דרך פרש"י). ולהעיר מלשון יוסף (מא, טז) „אלקים יענה". וראה שם מא, לח'לט.

(10) ראה פי' הב' והג' באברבנאל כאן ד"ה ועתה ירא. גו"א. כלי יקר ואוה"ח – הנ"ל. ועוד.

(11) מא, כה. כח.

(12) ועוד: מהי החכמה נפלאה בעצת יוסף „וחמש את ארץ מצרים בשבע שני השבע... ויצברו בר גו'", שמוכן בפשטות שכן צריך לעשות באם יודעים מראש שיבוא שבע שני רעב לאחרי שבע שני שובע כקושיית המפרשים.
(13) מא, לו. ובספורנו.
(14) להעיר מיישב מ, טז.
(15) כדמוכח גם מזה שבמקום שאין ביאור ע"ד הפשט כותב רש"י „איני יודע" – ככפ' תולדות כח, ה, ובכ"מ (בסמנו בלקו"ש ח"ה ע' 1 שוה"ג להערה 2).

(16) בחידושי ופירושי מהרי"ק (פרשתנו מא, ב) פי' שזוהי כוונת רש"י בזה שפי' בהחלום – פתרונו בפסוק ב' וד' סימן הוא לימי השובע כו' ותאכלנה סימן שתהא כל שמחת כו', להורות לנו שכל מה שאמר יוסף בפתרון החלום הי' בחכמתו חכמת הטבע והחלום הי' מורה הכל למבין, רק שה' סכל עצה החרטומים למען הביא יוסף אל

ממשך: וכן אמרו שבע שבלים הטובות שבע מלכיות אתה מכבש שבע שבלים הרעות שבע אפרכיות²⁰ מורדות בך – פארוואס איז רש"י משנה און זאגט אז די חרטומים האָבן געזאָגט נאָר אין פת־רון²¹ [ובפרט, אז בפשטות לייגט זיך, אז די צוויי חלומות פון פרעה ווייזן אויף צוויי ענינים. – וואָס דערפאַר האָט יוסף געדאַרפט פאַרענטפערן זיין פתרון: ועל השנות החלום גו' – ובמילא איז מסתבר אז די חרטומים האָבן עס פותר געווען אַלס צוויי ענינים].²²

דער ביאור אין דעם, אַז היא הנותנת: דאָס וואָס רש"י קלייבט אויס דוקא דעם פתרון פון די חרטומים, איז עס ווייל דוקא ער איז מתאים צו פש"מ, און דערפאַר – איז ע"פ דרך הפשט – האָבן די חרטומים געזאָגט נאָר דעם איינעם פתרון – ועפ"ז איז אויך מובן דער טעות פון די חרטומים וואָס האָט גורם געווען אַז זיי זאָלן ניט פותר זיין דעם חלום בפשטות (שבע שנים כו' כנ"ל ס"א); וב־מילא – אויך דער גודל החידוש פון פתרון יוסף, כדלקמן.

ג. לויטן דיוק אין פירוש רש"י איז אויך מובן, אַז לפרש"י קען מען ניט זאָגן (ווי אין מדרש) אַז דער חידוש פון יוסף איז אין (התחלת הלשון פון) זיין פתרון, חלום פרעה אחד הוא²³ – און ניט ווי די חרטומים האָבן אָנגענומען – לויט פ' המדרש – אַז דער חלום פון

ב. וועט מען עס פאַרשטיין בהקדים דאָס וואָס רש"י איז מפרש אויף „ואין פותר אותם לפרעה“ – „פותרים היו אותם אבל לא לפרעה . . שהיו אומרים שבע בנות אתה מוליד שבע בנות אתה קובר“, וואָס לכא' איז ניט מובן:

(א) צוליב וואָס דאַרף רש"י אויס־טייטשן וואָס ס'איז געווען דער פתרון פון די חרטומים, און איז זיך ניט מסתפק¹⁷ מיט מפרש זיין דאָס וואָס איז נוגע צום פשט הכתוב – „פותרים היו אותם אבל לא לפרעה שלא הי' קולן נכנס באזניו ולא הי' לו קורת רוח בפתרונם“?

(ב) דער מקור פון דעם פירוש „שהיו אומרים שבע בנות כו“ איז דער מדרש¹⁸ [אין פסוק איז ניטאָ קיין רמז אויף דעם פתרון¹⁹]. אָבער אין מדרש שטייט אַז דער פתרון איז געווען נאָר אויפן חלום פון די שבע פרות הטובות און שבע פרות הרעות, און דערנאָך איז דער מדרש

המעלה שבא כו' (וכפי הרד"ק ריש פרשתנו. בחיי הנ"ל. ועד"ז בת"י מא, ת. וכו' בפי רש"י לביד פפ"ט, ו).

אבל ע"ד הפשט – תמוה ביותר שנס גדול כזה – שמכל חרטומי מצרים נעלם מהם פתרון פשוט כזה (שבע שנים גו') – לא נרמז בכתוב ואפילו לא בפרש"י!

ועוד להעיר (א) עפ"ז הי' צ"ל פתרון יוסף מרומז (עכ"פ) גם בשאר פרטי החלום. (ב) זה שפי' בפסוק 'ב' וד', 'סימן כו' – „יפות מראה“ (פסוק ב') לא הובא בדברי פרעה כאשר סיפר החלום ליוסף. (ג) „ותאכלנה“ לא מפורש בפתרוננו של יוסף (רק הבליעה – ראה פרש"י מא, ל). וראה גם עקידה הנ"ל דאין להשיב כתירוץ זה דמהרי"ק.

(17) לתרץ יתור הלשון „לפרעה“.

(18) שבעה ערה.

(19) דמש"כ ברע"ב כאן „מלשון פרות שהיא מלשון פרי' ורבי' כו“ (וראה גם גו"א), ועד"ז בכלי יקר ד"ה ויוספר להם, לא נרמז כלל בהכתוב ובפרש"י.

(20) כ"ה בביד לפנינו (בפעם הא', מלכיות“).

ובביד הוצאת אלבעק בשניהם, „אפרכיות“.

(21) כמוודגש בזה שלא הוסיף „וכו“ בסוף

העתקתו פירוש המדרש.

(22) ראה לקמן הערה 25 תירוץ הרא"ם. וראה

כלי יקר הנ"ל.

(23) מא, כה.

הנ"ל ס"ג) אַז דער חילוק צווישן די חרטומים און יוסף איז געווען אין כללות ענין החלומות ופתרוןם: די חרטומים האָבן געוואוסט חכמת פתרון החלום און ווי דער כח המדמה פועלט אַז דאָס וואָס מ'זעט בחלום איז נאָר אַ משל וחקיוי אויף אַנדערע ענינים וכו', האָבן זיי אויך דעם חלום פותר געווען אַז די פרות ושבלים זיינען ניט כפשוטן נאָר אַ משל ורמז אויף שבע בנות (און שבע מלכיות); משא"כ יוסף האָט פאַרשטאַנען ברוח הקודש (ניט בלויז) מצד חכמת הטבע פון פותרי חלומות) דעם אמת אַז דער חלום איז ניט ווי אַנדערע חלומות (וואָס זיינען פאַרבונדן (אויך) מיטן „כח המדמה“, וב-מילא זיינען זיי אַ משל וחקיוי)²⁹, נאָר אַ הודעה מלמעלה, ובמילא איז מובן אַז די פרות ושבלים זיינען כפשוטן³⁰.

אין דרך הפשט ופשטו של מקרא ובפרש"י עה"ת אָבער – געפינט מען ניט חילוק סוגים אין חלומות און אופנים וסוגים אין פותרי חלומות.

[ובפרט אַז מען האָט שוין געלערנט פריער אין דער תורה, אַז חלומות ווייזן און ווערן אויסגעטייטשט בפשטות (ניט ברמז וברמז רחוק):

(אָנהויבנדיק פון) חלום יעקב³¹ „ויח-לום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו“ – וואָס מיינט כפשוטו אַז די מלאכים וואָס האָבן אים באַגלייט אין ארץ ישראל ביז חו"ל האָבן עולה געווען לשמים אויף דעם סולם,

די פרות און דער חלום פון די שבלים זיינען צוויי פאַרשידענע חלומות מיט באַזונדערע פתרונים, און אַז מהאי טעמא האָבן זיי ניט מפרש געווען די חלומות כפשוטן²⁴;

רש"י זאָגט בפירוש „שהיו אומרים שבע בנות אתה מוליד שבע בנות אתה קובר“ און איז ניט מוסיף אַ באַזונדער פתרון פאַר דעם צווייטן חלום²⁵; איז מוכח, כנ"ל, אַז לפרש"י – פשוטו של מקרא ולא מדרשו – האָבן אויך די חרטומים פאַרשטאַנען²⁶ אַז דער חלום באַ-שטייט פון איין ענין ותוכן²⁷.

ד. דער אברבנאל²⁸ איז מוסיף (על

24 חזקוני מא, ח. צרור המור וספרנו שם. אברבנאל ובכ"מ.

25 – שלכן לא הוסיף „וכו“ „כנ"ל הערה 21. ולהעיר דמ"ש ברא"ם דגם לפרש"י אמרו ז' אפרכיות ורש"י השמיטו מפני שרז"ל לא אמרו זה אלא לפי הפותרים ההם שהיו חושבים שהם שני חלומות אבל עכשיו שנודע כבר ששניהם חלום אחד לא הזכיר רק הפתרון שהיו פותרים לו בפרות – צ"ע איך אפשר לומר שרש"י מביא דברי חרטומים באופן שיתאימו לדעתו ופתרונו דיוסף! 26 ועפ"י מובן מ"ש רש"י לקמן (פסוק כו) „כולן אינן אלא שבע ואשר נשנה החלום פעמים כו“ – כי גם להחרטומים „חלום פרעה אחד הוא“, ומה שאמר יוסף ש„כולן אינן אלא שבע“ הוא רק הקדמה לבאר ולתרוץ זה „אשר נשנה החלום פעמים כו“.

27 ודוחק לומר שכל החידוש והחכמה בפתרון יוסף הוא רק „ועל השנות החלום ג' פעמים כי נכון ג' וממהר ג' לעשות“ (מא, לב). ולהעיר שגם חלומותיו של יוסף (וישב לו, ו ואילך) היו באופן ד„השנות החלום“, ולא נתקיימו עד לאחרי כב שנה (וראה רשב"ם חזקוני וריב"א פרשתנו שם החילוק. אבל לא נזכר כלל בפרש"י). וראה לקמן שוה"ג להערה 46.

28 וראה גם עקידה ד"ה ולזה אני אומר.

29 עיי"ש באברבנאל (לפני"ז) בארוכה ד"ה ואומר שהחלומות) כמה סוגים בחלומות כו'.

30 באברבנאל שם דחילוק חרטומים ויוסף הוא גם בענין שלישי – אם החלומות מגיעים לפרעה עצמו או לכללות ארצו.

31 ויצא כח, יב. ובפרש"י.

* ופשיטא שאינו מספיק מה שמטיים „כי גם לא ה' צדיק להוכיחו אלא כדי לפרש יתורא דלפרעה“, דבשביל זה לא הוצרך להביא דוגמא, וכנ"ל בפנים.

גאָנגענע שבע שני שובע? ³⁶ איין יאָר
קומט ערשט נאָכדעם ווי דער פריערדי-
קער איז אַוועקגעגאַנגען? ³⁷

און דעריבער האָבן די חרטומים
בחכמתם ממציא געווען דעם פתרון
„שבע בנות אתה מוליד שבע בנות אתה
קובר“ ³⁸, ווייל אין דעם פתרון קענען

(36) ואין לומר שאמרו שפרט זה בהחלום הוא
מה„דברים בטלים“ שבו (ע”ד המבואר לקמן
הערה 38), כי פרט זה הוא בסתירה לכללות
תוכן החלום – שהרעה באה אחרי הטובה
ובאופן ד„ותאכלנה“ ו„ותבלענה“, היינו שהטובה
מתבלט בבוא הרעה (משא”כ בפרט דיאור
לפתרוןם (דלקמן הערה ה”ל) הקושי הוא רק
בזה שאין לו פתרון).

(37) ולא נחא לי לרש”י פ” הרמב”ן (מא, ג)
ועוד, ד„ותעמודנה אצל הפרות בצדן וקרוב להן
והוא סימן שלא יהא הפסק בין שני השבע ושני
הרעב כו”ר, דהרי זה מרומז כבר בעולות אחריהן
מן היאור, ופ” „ותעמודנה“ כפשוטו – שהיו
ביחד. וראה כלי יקר ר”פ (ד”ה והנה עומד) „כי
לשון ותעמודנה מורה כו”ר.

(38) ואף שלפ”ז הפרט שבהחלום „והנה עומד
על היאור. והנה מן היאור עולות ג’ שבע פרות
אחרות עולות אחריהן מן היאור ג”ר“ אין לו
פתרון כלל* – י”ל: החרטומים תפסו שחלק זה
מן החלום אינו נכון (ראה פרש”י וישב לו, י), כי
מכיון שהשקת ארץ מצרים היא לא מן הגשמים
כ”א מן היאור, איך יתכן שמן היאור יעלו הן
מזון טוב, פרות טובות והן מזון רע – פרות
רעות** (להעיר מתולדות יצחק (להר”י קארו)
פרשתנו. וגם ע”פ פשוטו, ב’ הפעמים (שמפורש
בתורה) שהי’ רעב בארץ לא הי’ רעב בארמ”צ
(לך יב, יוד. תולדות כו, ב. ובפרש”י). אבל

(* בידי משה לב”ד (979”פ, ז) מפרש כן דברי
המדדש שלכן לא נכנסו דבריהם באזניו כיון
שלפתרונם אין שייכות להיאור. משא”כ לפתרון יוסף
ש„רמז רמז לו כו”ר.

(** ועפ”ז ימותק דאשר סיפר פרעה החלום
ליוסף השמיט (מא, יט) דגם שבע פרות הרעות
עולות מן היאור. וראה גם אלשיך כאן (מא, יז),
כלי”ק ה”ל ועוד, שבכוונה השמיט זה. ושם, דבכמה
דברים שינה והשמיט כו. וראה ב”ד לר”ם הדרשן
פרשתנו מא, ב. אבל ראה לקמן הערה 142.

און מלאכי חו”ל „ירדו כו”ר“ אויף באַ-
גלייטן אים אין חו”ל.

עד”ז „וּאָרָא בַחלוֹם וְהִנֵּה הַעֲתוּדִים
הַעוֹלִים עַל הַצֵּאן עֲקוּדִים נְקוּדִים וּבְרוּרֵ-
דִים“ ³².

נאָכְמֵר (בדומה לענייננו): די חלומות
פון יוסף ³³, „וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ מֵאַלְמִים
אַלּוּמִים בַּתוֹךְ הַשְּׂדֵה וְהִנֵּה קָמָה אַלּוּמִתִּי
וְגַם נִצְבָה וְהִנֵּה תִסּוּבִינָה אַלּוּמוֹתִיכֶם
וְתִתְחַוֶּינָה לְאַלּוּמִתִּי“. וּאָסְ דִּי אַחֵי יוֹסֵף
הָאָבִן פֶּאַרשטאַנען כּפּשטוֹת אַז דאָס
מֵינַט אַז זײ וועלן זײך צו אים בוקן (און)
בשייכות צו אלומים און תבואה ³⁴), ועד”ז
אין דעם צווייטן חלום ³⁵.

ופשיטא ע”ד הפשט, אַז פּוֹתֵר זײַן דעם
חלום בנוגע צו שבע שני שובע ורעב
כפשוטו (און אַז ס’איז נוגע לכל מצרים)
איז אַ סך פשוטער און לייגט זיך מער
בהשקפה ראשונה, ווי צו זאָגן אַז דאָס
איז (נוגע נאָר צו פרעה, און) אַ חידה
ורמז רחוק אויף גאָר אַ זייטיקן ענין.

ה. דער ביאור בזה: דער עיקר שווע-
ריקייט אין חלום (וואָס מצד דעם האָבן
די חרטומים ניט פּוֹתֵר געווען דעם חלום
כפשוטו, אַז פּוֹתֵר הַטוֹבוֹת כו’ ווייזן אויף
שובע און מזון כו’), איז אין דעם המשך
החלום – „וְהִנֵּה שֶׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת עוֹלוֹת
אַחֲרֵיהֶן מִן הַיָּאֹר רְעוֹת מְרָאָה וְדַקּוֹת
בְּשָׂר וְתַעֲמוּדְנָה אֲצֵל הַפְּרוֹת עַל שֵׁפֶת
הַיָּאֹר“: אויב די פרות רעות באַווייזן
אויף אַנדערע נאָכְמוֹעֲנֵדִיקֵע ז’ שנים, איז
ווי קענען זיי זיין צוזאַמען מיט די פרות
הטובות וואָס זיינען מרמז אויף די פּאָר-

(32) שם לא, יוד.

(33) וישב לו, ה ואילך.

(34) וראה לקו”ש ח”י ע’ 116 הערה 10.

(35) להעיר שבאברבנאל שם (ד”ה ואמנם

הפתרונים) שחלומות יוסף הבינו אחיו ע”פ חכמת
הפתרון (והרי זה ידעו גם חרטומי מצרים).

משא"כ „שבע מלכיות אתה מכבש וש-
בע אפרכיות מורדות בך“, איז אַ מילתא
דלא שכיחא כלל אַז דאָס זאָל זיין אין
איין צייט, כמובן, אַז איין מלך גייט נישט
אַרויס מלחמה האַלטן בבת אחת מיט
זיבן מלכיות⁴¹; פריער איז מען כובש
איין מדינה, און דערנאָך גייט מען כובש
זיין אַ צווייטע מדינה. א.א.וו.

און דאָס איז דער טעם וואָס רש"י
ברענגט דעם פתרון פון די חרטומים
„שבע בנות אתה מוליד שבע בנות אתה
קובר“ און איז זיך נישט מסתפק מיט
דעם עצם פירוש „לא הי' קולן נכנס
כו“, וואָרום מיט דעם איז ער מרמז
ומדגיש דעם טעם פאַרוואָס זיי האָבן נישט
פותר געווען דעם חלום כפשוטו, אַז דאָס
גייט אויף שבע שני השובע און שבע
שני הרעב, ווי יוסף האָט דערנאָך פותר
געווען.

ו. לפי זה איז אויך מובן, אַז אין דעם
איז באַשטאַנען⁴² דער חידוש פון יוסף'ן,
און דערפאַר האָט ער גלייך נאָך זיין
פותר זיין דעם חלום צו פרעה לויט
פשטות התוכן פונעם חלום (אַז שבע
פרות הטובות און שבע השבלים הטובות
זיינען „שבע שני השובע“ און „הרעות“
זיינען „שבע שני הרעב“⁴³) געדאַרפט

41 להעיר מפרש"י (לך יד, ט) שאפילו ארבעה
נגד חמשה מוכיח, „שגבורים היו“.
42 ואף שכאשר פרעה סיפר החלום ליוסף לא
חזר על הפרט דמותעמודנה אצל הפרות גו",
י"ל שהסיפור של פרעה הי' שוה להחלום אלא
שהכתוב לא יחוש כמ"ש הרמב"ן (מא, ג), אבל
ראה בהנסמך לעיל שוה"ג הב' להערה 38.
43 שוה הי' (כפרש"י מא, כו) רק הקדמה
להסביר „אשר נשנה החלום פעמיים כו“ (כנ"ל
הערה 26), והוצרך לזה כי לפתרון החרטומים לא
הי' לזה פתרון. ולכן לא נכנס לאוני פרעה [נוסף
על זה שלא הי' כפשוטו – ראה פרש"י מא, יב
ד"ה איש כחלומי „לפי החלום וקרוב לענינו“].

זיין ביידע ענינים בבת אחת – „שבע
בנות אתה מוליד“ אין דער זעלבער צייט
וואָס „שבע בנות“³⁹ אתה קובר“:

בזמנים ההם ובפרט אַ מלך, ועאכו"כ
פרעה⁴⁰ מלך מצרים – אַ מלך אין אַ
לאַנד ווי מצרים וואו מען איז „שטופי
זימה“⁴⁰, האָט ער געהאַט כמה נשים
וכמה פלגשים.

ובמילא קען זיין „שבע בנות אתה מו-
ליד“ און בו בזמן זאָל זיין „שבע בנות
אתה קובר“ – אַנדערע שבע בנות, נישט
די וואָס דעמאָלט „אתה מוליד“.

[און ס'איז אויך פאַרשטאַנדיק דער
פתרון פון „ותאכלנה“ און „ותבלענה“,
וואָרום דער צער און עגמת נפש פון די
שבע בנות אתה קובר פאַרשלינגט און
נעמט צו די שמחה פון דעם (שבע בנות)
אתה מוליד].

ראה רמב"ן פסוק ב' (ובכמה מפרשים) כי היאור לא
יעלה רק מעט כו***). ולכן הבינו ופתרו שההדגשה
בהחלום היא לא בשייכות להיאור אלא לפרעה
העומד על היאור – „שבע בנות אתה מוליד כו“.
ובזה חידש יוסף „שבע פרות הטובות שבע
שנים הנה ושבע השבלים הטובות שבע שנים
הנה ושבע הפרות הרקות והרעות גו' שבע שנים
הנה גו“ (שחזור ומדגיש הענין ד„שנה“), שזה
שמאותו היאור באו תחילה טובות ואח"כ רעות
– כי „שבע שנים הנה“: תכונת השנה היא אחרת
מהו' שלפני, ע"ד „בשנה ההיא“ (תולדות כו, יב
ובפרש"י), ומה בא גם השינוי בהיאור (ולהעיר
מפרש"י פסוק כו).

39) ולא „אותן אתה קובר“.

40) להעיר מלך יב, טו.

*40) פרש"י לך שם, יט.

***) ואולי י"ל גם לפי: מכוין שמזון הלא טוב
(פרות הרעות) בא [לא מצד היאור (שהמים שבו
אינם כדבעי וכיו"ב), כ"א] מצד שלילת היאור,
שהמים אינם במדה ככל הצורך, א"כ איך מתאים
זה שפרות הרעות (רעות) עולות מן היאור, היינו
שנייחם ענין אחר להיאור. ודווקא. והאה ב"ר שם:
ודכותי אין הרעב אלא מן היאור.

גודל החכמה פון יוסף'ן איז ניט באַשטאַ-
נען אין דעם פתרון החלום כשלעצמו,
אַז שבע פרות הטובות ווייזן אויף שבע
שנים כו' (אויף דעם איז ניט נויטיק קיין
חכמה כנ"ל); דער אויפטו פון יוסף'ן איז
געווען, וואָס ער האָט מיט זיין חכמה
צוזאַמענגעבונדן אינעם פתרון די שבע
שני השובע מיט די שבע שני הרעב, ווי
די צוויי זמנים קענען זיין צוזאַמען, און
דוקא דערמיט האָט זיך באַשטעטיקט די
אמיתיות פון זיין פתרון.

בסגנון אחר: „אין נכון וחכם כמוך“
ווייל דורכדעם האָט ער באַוויזן ווי אין
דעם חלום אַליין האָט מען אים אָנגע-
וויזן⁴⁵ (ניט נאָר וואָס דער אויבערשטער
טוט נאָר) אויך וואָס פרעה דאַרף טאָן
„ועתה ירא פרעה וגו'“⁴⁶.

ז. דער ביאור בפנימיות הענינים: די
חלומות פון פרעה און דער פתרון פון
יוסף זיינען געווען די סיבה און די
תחלה פון גלות (און דערנאָך גאולת)
מצרים⁴⁷ (ווי ס'איז פאַרשטאַנדיק אויך

מסביר זיין ווי האָט פרעה געזען די פרות
הרעות אין אָן אופן פון „ותעמודנה אצל
הפרות על שפת היאור“ (וואָס דערפאַר
האָבן די חרטומים געזאָגט אָן אַנדער
פתרון, כנ"ל)⁴⁴;

און דעריבער האָט ער מוסיף געווען
— ניט אַלס אַ ענין בפ"ע, נאָר ווי אַ
המשך
און חלק עקרי פונעם פתרון — „ועתה ירא
פרעה איש נכון וחכם גו' ויפקד פקידים
על הארץ וחימש את ארץ מצרים בשבע
שני השבע, ויקבצו את כל אוכל השנים
הטובות הבאות ויצברו בר גו' והי' האוכל
לפיקדון לארץ לשבע שני הרעב“, וואָרום
דערמיט איז מובן ונפתר ווי ביידע שבע
שנים קענען זיין צוזאַמען:

בשעת אַז באַלד בהתחלת שבע שני
השובע ווערט שוין געזאָרגט און באַ-
וואָרטט דער זמן פון די שבע שני הרעב,
שוין דאָן ווערן אויפגעזאַמלט אוצרות
תבואה פאַר די שבע שני הרעב, הייסט
עס, אַז בשעת די שבע שני השובע (צוזאַ-
מען מיט זיי) זיינען שוין דאָ — אין
געדאַנק און אין רגש ובהנוגע למעשה —
די שבע שני הרעב.

ועד"ז לאידך גיסא: בשעת די שבע
שני הרעב זיינען (כאילו) פאַראַן גלייכ-
צייטיק די „שבע שני השובע“, וויבאַלד
אַז דעמאָלט שפייזט מען זיך מיט דער
תבואה פון די שבע שני השובע.

עפ"ז איז מובן ומוסבר דער לשון הכ-
תוב „וייטב הדבר (די עצה) און ניט דער
עצם הפתרון) בעיני פרעה ובעיני כל
עבדיו“, און וואָס פרעה'ס שבח אויף
יוסף'ן איז געווען „אין נכון וחכם כמוך“
(ניט באַטאַנענדיק זיין מעלה העיקרית
בנדוד"ז — אַלס פותר חלום), וואָרום דער

(45) ועפ"ז מתורצת בפשטות קושיא הנ"ל
(הערה 12) — כי אין החכמה בעצם העצה.

(46) ועד"ז במ"ש „השנות החלום אל פרעה
פעמים כי נכון הדבר גו' וממהר האלקים
לעשותו“* אין החכמה בעצם הפתרון „כי נכון
הדבר גו'“ אלא שזהו הקדמה להעצה „ועתה
ירא פרעה גו'“ שכל הטעם שהראה אותו אלקים
הוא „כי נכון הדבר“, וצ"ל „ועתה ירא פרעה“
תיכף כו'.

(47) ראה אלשיך פרשתנו מא, לג „כי בחלום
פרעה הלז ובהיות יוסף הוא השליט על הארץ
כו' תלוי" גאולת ישראל מגלות מצרים שהי' אז
מתחיל“. ונתבאר באוה"ת פרשתנו ש, אמ, א ואילך.

* משא"כ בחלומותיו של יוסף שנתקיימו לאחרי
כמה שנים, ולא נאמר בזה ש„נכון הדבר מעם
האלקים גו'“ כיון שלא היו ב' חלומות בתוכן אחד
ממש, שהרי בחלום הב' נתחדש שגם „השמש והירח
(אביו וכז') גו' משתחווים לי“.

(44) ראה גם חזקוני וספורנו מא, ג.

צוזאמען מיט טרודות⁵² הפרנסה (שנות הרעב⁵¹).

ה. ע"פ הנ"ל איז מובן וואָס דער פת-רון פון יוסף איז געווען בעיקר אין דעם קישור וחיבור פון די צוויי הפכים.

עס איז מבוואר אין די דרושים⁵³ דער טעם וואָס יוסף דוקא איז געווען אַ פותר חלומות: הגם אַז דער טעם גלוי וואָס בשעת השינה (און חלום) קענען נתחבר ווערן צוויי הפכים איז, ווייל דער שכל אַרבעט דעמאָלט ניט און עס בלייבט דער כח המדמה; און עדי"ז בזמן הגלות – עס זיינען דעמאָלט ניט מאיר בגילוי די מו-חין עליונים בכלל, און פון דער נשמה בפרט – איז אָבער דער טעם פנימי⁵⁴, ווייל דווקא דער שרש פון זמן הגלות איז אין אַ העכערע מדרי' (ווי ניט זמן הגלות): אין בחי' עיגולים וואָס איז הע-כער פאַר התחלקות פון קוין פון מעלה ומטה (פונקט ווי אין אַן עיגול כפשוטו וואָס עס איז ניטאָ קיין ראש וסוף)⁵⁵.

און דעריבער ווערט די מדרי' נתלכש (בהעלם) אין אַ חלום – ניט בעת עס איז מאיר דער כח החכמה והשכל וואָס מצד אים איז התחלקות⁵⁶.

און דאָס איז דער ענין וואָס יוסף איז

אין פשטות, וואָרום זיי האָבן דערפירט אַז יוסף איז געוואָרן דער שליט על הארץ און דאָס האָט גורם געווען אַז יעקב ובניו זיינען אָנגעקומען אין מצ-רים). דערפון איז מובן אַז אין דעם תוכן ופתרון החלום איז מרומז און קומט צום אויסדרוק דער ענין הגלות והגאולה.

די הסברה אין דעם: ס'איז מבוואר אין חסידות⁴⁸ אויפן פסוק⁴⁹, "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים", אַז גלות איז געגליכן צו אַ חלום: פונקט ווי אין אַ חלום קען זיין דער חיבור פון צוויי הפכים, אַזוי איז עס אויך ביי אַ אידן אין זמן הגלות, אַז דעמאָלט קענען ביי אים זיך צוזאמענקומען צוויי הפכים אין זיין הנהגה – אַן אהבה צו אלקות (בעת התפלה) און טרודות פון מו"מ בעניני העולם במשך היום;

און דעריבער איז אין דעם חלום פון פרעה – וואָס ווייזט אויף (און איז די התחלה פון) גלות⁵⁰ געווען בגלוי די התחברות פון די צוויי הפכים: "ותע-מודנה אצל הפרות" די שבע שנות השר-בע צוזאמען מיט שבע שנות הרעב כנ"ל. ווייל נוסף אויף דעם וואָס כל ענינו פון זמן בכלל איז דוקא זה אחר זה, איין זמן קומט נאָך דעם צווייטן – וכשמו: עבר הווה עתיד – זיינען דאָ בפרט אַזעלכע צוויי סוגי זמנים וואָס זיינען הפכים בתוכנם: שני השובע און שני הרעב, וואָס דערמיט איז מרומז דער חיבור פון די צוויי ענינים הפכים – אהבה לאלקות (שנות השובע⁵¹)

52) שמוכיחות – שחסר לו בבטחון וכו' והתקשרות לאלקות הזן ומפרנס כו' בטובו בחן ובחסד (המראים על אהבת ה' וכו'). ראה ד"ה מים רבים תשל"ח פ"ב (דנפס בלקו"ש ח"כ ע' 276. סה"מ מלוקט ח"א ע' רעג).

53) תו"א שם כט, רע"א. תו"ח ויחי ד"ה בן פורת יוסף פ"ג ואילך. אוה"ת פרשתנו שם תתשב, א ואילך.

54) ראה ד"ה ענין החלומות לאדה"ו (סה"מ תקס"ב ע' צד"ה) ד, ענין החלום הוא היפך הטבע".

55) ראה גם סה"מ תרע"ח ע' קלב.

56) להעיר מאברבנאל שם ד"ה ואומר שהחלומות, דנמצאו החלומות הצודקים.. מהשגחה האלקית בנערים ובפתאים יותר מהתכמים לפי כו'.

48) תו"א וישב כה, ג ואילך. תו"ח פרשתנו עז, ב ואילך. אוה"ת שם (כרך ו') תתש, ב ואילך. ועוד.

49) תהלים קכו, א. וראה יהל אור שם.

50) ראה תו"ח שם: אך הנה בזמנה"ג הוא שאמר ופרעה חולם כו'.

51) ראה תו"ח שם, ג.

נתינת כח אויף דער גאולה, ד. ה. אַז עס זאָל אַראָפּגענומען ווערן דער העלם און לבוש פון (חלום ווי דאָס איז אין) גלות, און עס זאָלן נתגלה ווערן די מקיפים ועיגולים ווי זיי זיינען מצ"ע.

וואָס די שלימות בזה וועט זיין לעת"ל, וואָס ס'וועט מקויים ווערן דער יעוד פון „ולא יכנף עוד מוריד" ⁵⁷ – אָן אַ לבוש, און „ביום ההוא יהי' ה' אחד – כשם שאני נכתב כך אני נקרא" ⁵⁸.

(משיחות ש"פ מוקץ תשל"ב, תשל"ד)

געווען אַ פותר חלומות, וואָרום דער שרש פון יוסף איז פון (עולם ה)עיגולים, האָט ער דעריבער געהאַט דעם כח אַראָפּנעמען דעם העלם און לבוש אין וועלכן די בחי' עיגולים איז אָנגעטאָן, אַזוי אַז עס זאָל שטיין בגלוי דאָ למטה – ווי למעלה אין שרש.

און עפ"ז איז מובן וואָס דער עיקר הפתרון פון יוסף איז געווען דער חיבור פון די צוויי הפכים, שבע שני השובע און שבע שני הרעב, וואָרום דוקא אין דעם האָט זיך אויסגעדריקט דער שרש החלום פון בחי' עיגולים;

און יוסף'ס פתרון האָט געגעבן דעם

(57) ישעי' ל, כ.

(58) פסחים נ, א.

